

23 NÅGRA NOTISER OM NYASTE ITALIENSKA LITTERATUREN.¹

Litteraturblad n:o 7, juli 1859

Det är icke i förmodan, att här citerade litteratur skall finna många läsare, vi nedskrifva denna artikel. Undervisningen i landet är förut så öfverlastad med språkstudier, att Italienskan alltid måste blifva fremmande för densamma; och endast få kunna de vara, som efter slutad undervisningskurs förvärfva sig kunskap i detta språk, de få nemligen, som längre tid vistas i Italien eller som mera afgjort egna sig åt studier af nationallitteraturerna. Icke såsom skulle äfven den vetenskapliga litteraturen i Italien vara ganska rik och delvis nödvändig att känna. Men det förnämsta i densamma kan inhemtas ur andra hand, dels ur Franska och Tyska öfversättningar, dels ur de skilda vetenskapernas historia och ur vetenskapliga läroböcker på sagde språk. Åt den allmänna litterära bildningen erbjuda äfven Tyska öfversättningar från Italienska sköna litteraturen ett tillräckligt förråd af läsning och kännedom om denna litteratur. Till Svenskan har man ännu öfverflyttat ganska litet af densamma. Det förnämsta är Dante's *Divina comedia*, öfversatt af Lovén. En annan öfversättning af de sex första sångerna finnes i Böttiger's »Italienska studier», som äfven innefattar några sånger af Tasso's *Gerusalemme liberata*. Tidigare öfversättningar af sistnämnda skaldeverk finnas af Oxenstjerna och Silfverstolpe. Försvenskningar från nyare Italienska poesin saknas helt och hållet.

Men ehuru föga behöfligt en anmälan af Italienska litteraturens alster är för läsare af densamma, har också blott den historiska kännedomen om en nations litteratur sitt värde för hvarje bildad. Kännedomen om, att hos en nation något skrives och läses, förer till medvetande derom, att denna nation tillhör jordens bildade, och kunskap om arten af denna litteratur ger äfven en föreställning om arten af den hos densamma rådande bildningen.

I jämförelse t. ex. med den Tyska är den Italienska bokpressen fattig. Orsakerna äro mångahanda: landets och folkets seklergamla beroende af utlänningen, dess än äldre beroende af påfvemakten och ett okunnigt, mot all upplysning fientligt presterskap, det här af följande absolutistiska regeringssättet med dess stränga censur och förföljelser.² I följd af allt detta är i Italien läseverlden inskränkt till de högsta samhällsklasserna, såsom äfven ett icke ringa antal författare tillhör landets förnämsta adel. Men också är härigenom den Tyska förläggarespekulationen i Italien jämförelsevis okänd. Der skrives och tryckes icke denna massa böcker endast för vinnande af lifvets nödortf. Icke heller äro der lärarene vid universiteterna af seden förbundna att årligen göra sig påminnta i tryck, eller finnes der denna mängd lönlösa docenter och obemedlade litteratörer som i Tyskland, eller lockas skriftställarna såsom i Paris att för utsigt till oerhörda honorarier smickra dagens mode, tycken och passioner. Man erfar af Italienska författares äfven från äldre tider skrifter ett intryck af allvar och uppriktig hängifvenhet åt ämnet, som man i den Tyska och Franska litteraturen ofta förgäfvos söker. Vi skulle tro, att såsom i vetenskapen hos Italienarena en frimodig originalitet parar sig med allvarligt arbete,

¹ Hemtade ur *Heidelberger Jahrbücher der Litteratur* för 1855, 1856.

² Den Romerska *Index prohibitorum*, listan på förbjudna böcker, upptog redan år 1629 öfver fjorton tusen boktitlar, utom alla de skrifter, hvilka klassvis, och således äfven redan förrän de sett dagen, voro förbjudna.

äfvén i skönlitteraturen inspirationen förenas med ett klart medvetande af och strängt vidhållande vid en bestämd konstnärlig form. Det är såsom skulle en fläkt af antiken ännu genomgå den Italienska litteraturen, såsom också klassiska studier utgöra gifvet vilkor för all litterär bildning i Italien och äfvén lifvet bland den antika konstens verk måste på landets litteratörer öfva ett härmed sammanhängande inflytande.

En uppenbarelse af det anförda är det, att i Italien, såsom redan nämnades, individer ur samhällets högsta klasser framstå såsom vetenskapsidkare eller litteratörer. Kända och berömda äro t. ex. en grefve af Sciopis som jurist, grefve della Marmora som geograf, grefve Verme som antiqvar, grefve di Balbo som historieskrifvare, grefve Litta som genealog m. m. Alla våra läsare känna Lucien Buonaparte's namn som naturforskare; en markis Crivelli har icke ansett det under sin värdighet att undervisa sina landsmän i silkesodlingen; den från 1848 och senaste tilldragelser i Italien bekanta markis Massimo d'Azeglio är berömd genom sin roman »Hector Fieramosca» och genom sina Italienska sedemålningar »Raconti, legende della vita Italiana». Hvarje resebeskrifning förtäljer derom, huru isynnerhet norditalienska adelns palats och salonger numera äro samlingsplatser för, hvad landet eger utmärkt i vetenskap och litteratur. Skrifter tryckas ofta endast i ett par hundra exemplar till utdelning på författarens bekostnad eller på subskription, icke till försäljning. Konsten har i den rikare Italienska adeln lika varma vänner som litteraturen. Den nämnda diplomaten markis d'Azeglio är äfvén landskapsmålare, en grefvinna Breme de S:t Martino nämnes som bildhuggarinna o. s. v. – Konstutställningen i Turin 1855 kostade 39 000 francs, och Sällskapet, som föranstaltade den, bidrog till omkostnaden med 14 000 francs. Ett praktfullt Album med afbildningar af åtta de förnämsta taflorna och skulpturerna och med bifogad text dels i prosa dels på vers bevarade minnet af denna utställning.

Ett anmärkningsvärdt förhållande är också det icke ringa antal författare, äfvén utom krigskonsten, man finner bland Sardinska arméens officerare.

Man ser ofta resande från norra sidan af Alpena yttra sin förvåning öfver den i allmänna umgänget föga märkbara ståndsskilnaden i Italien och öfver den slående flärdlöshet, som utmärker den Italienska adeln, jemförd med t. ex. den Tyska. Erkänt är också, att i Italien hos massan icke finnes något spår till adelshat. Det är naturligt nog, att en adel, som i intellektuel bildning står i spetsen för sin nation, och som häri sätter sin ära, äfvén utan afund skall njuta bildningens företrädesrätt till godo. Denna samma adel bildar det egentligen patriotiska ståndet i Italien. Det är den, som isynnerhet hatar det utländska öfverväldet, och som med personer och förmögenhet uppoffrat sig för dess afskuddande. Det är den, och icke det ännu svaga borgarståndet, som ger tonen i Italiens städer, så färdiga till uppresning, medan landtbygden förhåller sig mera passivt. Adeln lefver, ehuru den besitter landets jord, företrädesvis i städerna. Bönderna, åtminstone i Lombardiet, äro dock hvarken arrendatorer eller blott legda arbetare; de äro adelns sambrukare. All afkastning från jorden tillhör dem och jordegaren gemensamt; den förvaltas och försäljes för gemensam räkning, och, om vi icke missminna oss, tillfaller deraf bönderna två tredjedelar, jordegaren endast en tredjedel. Också lefver landtmannen i norra Italien, äfvén i Toscana, i välstånd. Det synes nog sannolikt, hvad äfvén Engelska berättare försäkra, att landtbygdens invånare i Lombardiet varit belåtna med det Österrikiska väldet – så när som med

konskriptionen. Säkerhet till person och egendom, i Lombardiet under den Österrikiska polisstyrelsen bättre skyddade, än i de flesta öfriga Italienska stater, var för landtmannen nog; revolutionens och krigets eländen hade en sorglig femtiårig erfarenhet lärt honom känna, och hans intellektuella bildning är ännu för ringa, att låta honom inse behovet af politisk sjelfständighet och politisk frihet, väl van som han dessutom sedan århundraden är, att underkasta sig den segrandes, Frankrikes eller Tysklands, tidigare äfven Spaniens öfvervälde. Hos den högt bildade adeln måste deremot uppfattningen och känslan af förtrycket vara helt annan. Den är genom sin bildning och sin samhällsställning kalladt att styra, icke att lyda de fremmande – »barbarerna».

Man skulle kunna tro det och ser äfven ofta från Tysk sida förhållandet sålunda framställt, att detta barbarhat hos Italienaren grundar sig endast på en tom nationalåfänga, ett bröstande med förfädrens förtjenster. Rom har först med svärdet sedan med andens vapen beherrskat Europa. I Italien återtändes i 14:de och 15:de seklet vetenskapens ljus; Italiens litteratur utgjorde första mönstret för hela den nyare Europeiska litteraturen; derifrån utgick den bildade konsten, ända hittills i andra länder öfverträffad, och i Italien är ännu dess egentligaste hem. Sådant måste hos en nation grundlägga höga anspråk. Men det är dock icke blott dessa, som i förhållande till Tyskarne nära den stolta Italienska nationalkänslan. Italiens förgångna historia bevitnar, att den Germaniska andan i sjelfva verket har en skuld i landets närvarande förtryckta belägenhet. Sjelfva den katholska superstitutionen hos folket och prestväldet har enligt dess vittnesbörd i denna anda haft sitt stöd.

När vid Romerska väldets fall Östgötherna togo Italien i besittning, var den Romerska samhällsordningen och seden ännu stark nog att kufva eröfrarna. Men då Longobarderna efter Östgötha-rikets undergång utträngde det svaga Östromerska öfverväldet, medförde de redan en utbildad författning i Germanisk anda – feodalförfattningen. Denna författning förändrades icke genom Carl den stores uppträdande i Italien; ty feodalsystemet var då äfven längesedan (från Frankernas eröfning) herrskande i Frankrike. Det gjorde, säga de Italienska historieskrifvarena, konungamakten svag, påfveväldet starkt. I städerna bibehöll sig dock Romersk ordning, hvarföre de slöto sig till de Romerska (Tyska) kejsarena; men läns herrarne voro fiender till den kejsarliga makten. Dessutom voro Tyskarne i allmänhet, kejsarene sjelfva ofta inbegripna, råa och vidskepliga, och böjde sig under påfve-samt prestaväldet, som varit och är Italiens olycka.

Vi bedja läsaren här tillåta oss en digression.

Hvar och en litterärt bildad i Finland har till lust och leda läsit från Tyskland härstammande deklamationer öfver den Germaniska andans civiliserande inflytande i Europa. Att den Germaniska andan haft sin stora del i bildandet af medeltidens samhällsskick, vetenskap och konst, är obestriddigt; och så vida denna långa period i historien var ett nödvändigt genomgångsstadium till nyare tidens bildning, kan det icke förnekas, att germanismen äfven på denna senares form inverkat. Men då fråga blir om den Europeiska kulturutvecklingen under de fyra senaste seklerna, är dess andel i bestämmandet af densamma mindre framstående. Sjelfva protestantismen är icke en uteslutande Tysk andlig lifsyftring. Och Tysklands inflytande på de Romaniska länderna är uppenbart ringa i jemförelse med dessas (Frankrikes och Italiens) på

Tyskland. Det var ur den antika kulturen, den, i hvilken de Romaniska folkens rotar sig, den nyare tidens bildning framgick. Endast Engelska folket utgör den mera positiva representanten af Germanisk anda,¹ ehuru äfven dess kultur erfarit Romaniskt inflytande. Men sjelfva Tyskland har sin statsform, såvidt den är befriad från feodalväldets verkningar, sin samhällsordning, sin nyare vetenskap, litteratur och konst väsendtligen bygda på inflytanden från Frankrike och England och dels omedelbart, dels medelbart, från Italien.

Från de Romaniska folkens sida betraktar man öfverhufvud den Germaniska kulturen ur denna synpunkt. Men man går än längre och framställer den Germaniska invasionen i vestra Europa såsom den verkande orsaken till medeltidens barbari, och den Germaniska samhällsinrättningen, feodalväsendet och hvad dermed sammanhänger, såsom former, egnade att befästa detta barbari. Till och med den beprisade Germaniska familjeseden får i dessa skildringar karakteren af en obändig råhet.

En märklig litterär företeelse i denna anda är:

La France avant ses premiers habitants, et origines nationales de ses populations af Alex. Moreau de Jonnés. Författaren är en historieforskare och isynnerhet statistiker af Europeisk ryktbarhet och anseende. Hans här ifrågavarande arbete innehåller, såsom titeln antyder, först en framställning af Frankrikes geologiska formation och dennas utveckling, sedan en historia om de efterhand skeende invandringar,² hvilka gifvit landet dess befolkning. Oss angår här närmast, hvad författaren anför om den Germaniska invandringen och dess verkningar. Han antager, att äfven Germanerna kommit från Himalaya öfver Turkestan och Sogdiana, voro omkr. 800 kända af Herodotus, omkring 300 vid Donau. Frankerna, den Germaniska stam, som gifvit land och folk dess nuvarande namn, visade sig 227 e. Chr. vid nedra Rhein. Man räknade då ända till 200 Germaniska folk med än flera konungar. Gallerna hade fri republikansk författning med folkförsamlingar ännu under Augusti tid. Frankerna medförde envælde, feodalism, lifegenskap och barbari. Frankrike fick med dem öfver 70 000 feodalherrar. På 150 år från Chlowis mördades inom den Frankiska regentfamiljen 40 konungar och prinsar. I 500 år varade »barbarernas» herravælde, till slget vid Fontenay – hvarefter Eudes, son till grefve Robert af Paris af Gallisk stam, kom på thronen. Under tiden hade Frankerna antagit någon civilisation förnämligast genom giftermål med Galliska qvinnor. Äfven Carl den Stores moder, Alphaide, var af Gallisk stam, och hans yttre skall bevisat för denna härstamning på mödernet.

¹ Det är derföre med synnerligt välbehag Tyskarne tillräkna sin stam allt, hvad utmärkt den Engelska nationalandan frambragt. Vill man se denna stamfåfänga i dess löjligaste karrikatur, må man i *Mundt's* litteraturhistoria läsa bedömandet öfver Shakespeare, såsom enligt Förf. den germaniska andans sannskyldiga inkarnation.

² Enligt Författaren befunno sig *Celterna*, som utvandrat från Himalaya, år 2200 f. Chr. i norra Sogdiana, år 1700 vid Donau, år 1500 i Frankrike, vid hvars gränser de antråffade, i Italien Hetrurier, i Spanien Iberer, hvilka före dem anländt öfver hafvet. Näst dem komma *Cimbrerna* = Arier i Iran, år 800 f. Chr. i Thracien (efter dem namnen Kimmeria = Krim, Cimbria = Danmark, Cambria = Wales). I Frankrike sammansmälte de med *Celterna*, och Gallerna på Cæsar's tid utgjordes af denna blandade befolkning. *Celterna* voro blonda, *Cimbrerna* mörka. Af de senare finnas ännu mera oblandade spår kring Maasfloden och i Ardennerna. Utom af dessa stammar befolkades Frankrike på dess södra kust tidigt genom Feniciska och Grekiska kolonier. Efter Romerska eröfringen skedde som bekant stora inflyttningar från Italien, och hela landet romaniserades till språk, lagar, institutioner och seder.

Läsaren finner utan vår erinran derom den öfverensstämmelse, som råder i detta Fransmännens och Italienarens återopade sätt att betrakta Germanernas historiska söndring i förhållande till de Romaniska folken. Det är icke först från i går, Fransmännen betrakta sig såsom civilisationens förkämpar; och Italienarena hafva ett ännu äldre anspråk på denna titel. De glömma visst på båda sidor, då de tala om Germanerna såsom den Romaniska civilisationens förstörare, att denna hedniska civilisation vid Germanernas inbrott var stadd i sitt förfall, och att de folk, hvilka representerade densamma, derför

10 dukade under för de råa kristnade Germanerna. Men också om de erkänna detta, hafva dock obestridligen Germanerna såsom ociviliserade »barbarer» inträngt i de Romaniska länderna. I Italien företrädesvis bära Tyskarne fortfarande detta binamn. Namnet och den antipati, detsamma förråder, härstamma, såsom man finner, icke heller de från gårdagen, ehuru den senare fortfarande blifvit närd genom Tyskarnes infall i Italien och senast under Österrikiska öfverväldet stigit till sin höjd, till det skarpaste nationalhat.

En nyare författare, som med eftertryck framhåller Germanernas nämnda rol i Italiens historia, är *Paul Boetti*, hvilken utgifvit »Della monarchia e della Nazionalità in Italia», tryckt i Turin 1855. Hufvuduppgiften i denna skrift är den, att söka bevisa, huru endast en stark konungamakt i Italiens stater kan motväga prestväldet, och ett allmänt Italienskt statsförbund den utländska öfvermakten. Man behöfver icke anse författarens monarkiska tänkesätt för bevis på bristande liberalism. I Italien synes sedan 1848 de republikanska sträfvandena hafva kommit i misskredit, och landets mest upplysta män hafva redan tidigare i den Mazzini'ska republikanismen sett endast olycka. Bland dessa män är *Terenzio Mamiani*, 1831 landsflyktig, 1837 amnestierad, 1838 af Pio nono kallad till minister i Rom. Hans politiska skrifter,

20 »Scritti politici», utkommo samlade i Florenz 1853. Sådane män söka de Italienska olyckornas rot i massans okunnighet och försöfning, ur hvilka denna icke kan ryckas, så länge prestväldet i Italien består. Man kan af detta förhållande sluta till de känslor, med hvilka den senaste patriotiska rörelsens i Kyrkostaten våldsamma undertryckande måste i Italien betraktas. Hvilket starkt parti, presterskapet bildar, har visat sig äfven i det konstitutionela Sardinien, som med 4 millioner invånare räknar 7 erkebiskopar, 35 biskopar och 1 584 kanonikater, och der klostren njuta en årlig inkomst af 17 1/2 million francs, mer än 4

30 millioner rubel silfver.

Italienska litteraturen är rik på historiska arbeten äfven af stort värde. Den mest utmärkta bland landets nu lefvande historieskrifvare torde vara *Cesare Cantu*, hvars »Storia degli Italiani» begynnade utgifvas i Turin 1855. En historie öfver Italiens öden från 1815, »Storia d'Italia dal 1815 al 1850» Turin 1850–52, har man af *Giuseppe la Farina*. Författaren bekänner sig, mot det vanliga förhållandet hos Italiens allvarligare litteratörer, till republikanska åsigter, och arbetet skildras såsom häftigt och ensidigt, men lärorikt för vinnande af kunskap om Italiens nuvarande förhållanden. Äfven la Farina ser i prestväldet och folkets okunnighet det stora hindret för allt framskridande. Republi-

40 ken har hos massorna lika litet stöd som sjelfständighetskampen. Denne la Farina bör icke förblandas med *Luigi Carlo Farini*, hvilken tidigare skrifvit Kyrkostatens historia från 1815, och år 1855 börjat utgifvandet af en fullständig historia öfver hela Italiens öden för samma tidrymd, »Storia d'Italia dall'anno 1814 sino a nostro giorno» – hvilket arbete har ett högre vetenskapligt värde än la Farina's.

50

Händelserna 1848 har *Pier Silvestro Leopardi* beskrifvit i »La Rivoluzione Italiana. Narrazioni storiche», Turin 1856. Förf., emigrant från Neapel, förut känd genom öfversättningar till Franskan af bland annat Cantu's arbeten, hemkallades 1848 och användes som sändebud i Turin och Schweitz. Efter reaktionen i Neapel lefver han i Turin. Såsom tillhörande karakteristiken af det närvarande Italien och dess litteratur nämna vi ännu: »Viaggio immensamento orribile per Roma & Napoli», Turin 1856. Denna »omätligt förfärliga» resa är en anonym beskrifning öfver statsfängelserna i Rom och Neapel med deras politiska och religiösa martyrer. Vi känna intet angående skriftens pålitlighet, men böra tillägga, att det politiska fältet synes vara det enda, som i Italien framalstrat en litteratur, icke blott partistridernas och passionens, utan äfven den ekonomiska spekulationsen.

Äfven den Italienska qvinnan lemnas icke i okunnighet om fäderneslandets öden, dess behof och förhoppningar. »Storia d'Italia, narrata alla donne Italiane», Milano 1856, har enligt titeln för ändamål att meddela qvinnorna en sådan kunskap, ehuru tryckningsorten låter förmoda, att det närvarandes behof och förhoppningar i denna skrift endast med största försigtighet kunnat beröras. Att likväl äfven under Österrikiska väldet de nationela sträfvandena kunnat gifva sig luft, bevisar fortgången af en mycket spridd politisk och litterär tidskrift »Il Crepuscolo», som utgifves i Milano af *Carlo Tenca*, och hvars utgifvare förstått så styra mellan klipporna, att tidskriften i en följd af år hållit sig vid lif. Detta i förbigående. En annan patriotisk gåfva till damerna är: »Dizionario delle donne celebri piemontese» – af *Carlo Novellis*. Författaren har lyckats uppställa en rad af ett par hundra celebra damer, bland dem visserligen ett stort antal prinsessor m. m., hvilkas enda celebritet varit deras börd. Bland de lärda celebriteterna anföres *Maria Pellegrini Amonetti*, som vid 14 års ålder offentligen försvarade filosofiska theser och vid 20 år i Pavia promoverades till Juris Doctor.

Qvinnan i de bildade klasserna i Italien har, som känt är, icke haft det bästa namn i Europa. Uppfostrad utom familjen, i klostren, utan ens den undervisning, som dock i de Franska klosterpensionerna meddelas, är hon blott en fånge, »inom lås och bom», tills hon bortakkorderas och i äktenskapet frigöres – äfven från alla äktenskaps band och pligter. Detta förhållande, påstås det nu, skall i Norra Italien vara mycket förändradt. En Italienare *Galenga* har i en på Engelska språket under pseudonymen *Mariotti* utgifven skrift »Italien och Italienaren»¹ uppträdt till sina landsmanninnors förvar. – Klosteruppfostran skall mer och mer öfvergifvas, och äfven det Italienska sällskapslifvet skall i de högre samhällsklasserna hafva antagit en form, som icke utesluter qvinnan från deltagandet för mensklighetens högre intressen. En mönsterskola för flickor i Genua åberopas, ett, såsom det synes, patriotiskt företag af en markisinna med det historiska namnet Doria.

Skrifter för skolundervisningen öfverhufvud äro talrika. Betecknande är en poetisk anthologi för handelsskolor.

Till den historiska och politiska litteraturen sluter sig den national-ekonomiska. Den måste i Italien vara jemförelsevis ny och framstår mera genom öfversättningar än originalarbeten. Så är det förvånande att finna, att ett bibliotek af statsekonomiska och nationalekonomiska skrifter, mest öfversättningar, af en *Francesco Ferrara*, professor i Turin, utgifves, börjande med fysiokraternas skrifter, Franska, Engels-

¹ Skriften är på Tyska öfversatt af Seibt: »Italien u. die Italiener».

ka, Tyska. I ett land, der ett sådant företag bär sig, måste redan en stor krets af läsare kunna påräknas. Samme Ferrara har tidigare, och det från Palermo på Sicilien, utgifvit en statistisk tidskrift. I Turin utgifves från 1856 en veckoskrift »L'Economista», innehafvande underrättelser rörande förvaltningsärenden, rättskipning, handel m. m. från Italien och utlandet jemte afhandlingar i dessa ämnen.

Skrifter i rättsvetenskap äro talrika nog. Särskildt nämna vi en om fängelseväsendets förbättrande i 2 band, »Della riforma delle carceri» af advokaten *Minghelli*.

10

Vi förbigå uppräknandet af arbeten på öfriga vetenskapliga gebit, såsom något hvilket ligger lika mycket utom detta blads plan som bredvid syftet med närvarande artikel, och vända oss i stället till den sköna litteraturen.

Bland lefvande lyriska sångare framstår *Giovanni Prati*. Född i Italienska Tyrolen har han i sina dikter inlagt en romantik, beslägtad med de Schwabiska sångarens i Tyskland, och har gjort balladen hemmastadd i Italien. Hans »Nuove poesie» äro tryckta i Turin 1856 i två band. Andra lyriska diktsamlingar äro: »Poesia di *Emilio Frullani*», Florens 1856, »Versi di *Hippolito Nievo*», Udine 1855, »Versi di *Giovanni Salenci*», Padua 1856, satiriska, »Nuove poesie di *Fabio Nanarelli*», Florens 1856, sentimentala, mysticerande – m. fl.

20

Den rent lyriska sången hör mindre den Italienska andan till, ehuru visserligen Italien haft sin Petrarca. Det synes som skulle, i likhet med förhållandet i de Svenska folksångerna, musiken, för hvilken Italienaren är så känslig, göra sångens ord likgiltiga. Äfven Italiens gamla, stora skalders dikter äro företrädesvis beskrifvande, episka. Att denna episka håg fortlefver, finner man deraf, att nya episka dikter utkomma. Till och med Sebastopol's belägring har inspirerat¹ en munk *Angius* till en episk dikt »La presa de Sebastopoli», Turin 1856. En mera poetisk produkt, än denna munks, som i öfrigt skall vara en förträfflig ålderdomsforskare, är: »La vendetta del conte Giuliano, novella istorica di *Achille Chiarì*», Pavia 1855, ehuru en recit öfver de fem sångernas innehåll visar, att historien är för långt utdragen, för att motsvara en poetisk plananläggning.

30

Någon dramatisk diktare af första rangen har Italien ännu icke frambragt. Flera närma sig dock en sådan plats. Allmänt kända i Europas litteratur äro: Vittorio Alfieri († 1803), Vincenzo Mouti († 1828), äfven Ugo Foscolo († 1827) samt Alessandro Manzoni och Niccolini. Då alltså innevarande sekel varit så rikt på utmärktare dramatiska författare, kan det icke väntas, att några nya namn skulle framstått i jemnhöjd med deras. Bland nyare dramatiska alster nämnas »Bruto, tragedia di *Giovanni Piermartini*» – 1856. Samma ämne har inspirerat den varmt patriotiska men klassiskt stränga Alfieri. Hans efterföljare sägas af Brutus hafva gjort en socialistisk frihetshjelte från 1848. »Teatro di *Giovanni Frascina*», Cremona 1856, är en samling af dramatiska stycken, mest komedier, bland hvilka en: »Grefvinnan Dubarry», företrädesvis berömmes. Det klagas deröfver, att Italienarens förkärlek för musiken och operan hindrar dramat att hos den större allmänheten vinna något insteg. Men det dramatiska författarskapet visar sig öfverallt för sin framgång hafva varit beroende af en förhandenvarande högre nationel sjelfkänsla. En sådan har under

40

50

¹ Vi erinna oss hafva sett äfven ett Franskt epos öfver samma ämne anmälas. En Tysk, Rudolph Gottschalb, har likaså diktat: »Sebastopol», Breslau 1856.

landets senaste historiska förhållanden icke kunnat finnas. Det synes också, som om landets nämnda utmärkta dramatiker skulle skrivit ännu under intrycket af den skymt till sjelfständighet, den första Franska revolutionen *för* Italien medförde, och de sträfvanden och förhoppningar, hvilka, sedan detta sken blifvit af Napoleon skingradt, knöto sig vid hans och hans väldes fall. Tider hafva sedan kommit, hvilka icke medfört ens ett sken eller lemnat rum för förhoppningar.

Romanen synes odlas mindre och mindre spekulationsmässigt än i Europas öfriga länder. Företrädesvis bearbetas den historiska romanen, i senare tid med politisk tendens. Ofvanföre nämndes en roman af Massimo d'Azeglio och hans sedemålningar i en rad af noveller. Ännu citera vi en novellsamling, utgörande läsning för folket; berättelserna äro ordnade efter de 10 budorden; författaren är en berömd filolog *Gaetano Valeriani*. Öfverhufvud arbetas berömligt genom utgifvande af skrifter för folket på dess upplysande. Utmärkta skalders arbeten (äfvén Tyska och Engelska i öfversättning) utgifvas i otroligt billiga upplagor. Också utkomma flera förträffliga folkskalendrar, bland dem i Mailand »Il faro Italiano» – Italienska fyrbåken. Tyvärr lära dessa och dylika skrifter hafva sin publik för det mesta blott i de Norditalienska städerna. Kyrkostaten och Neapels gränser äro för dem nära nog slutna och på den Italienska landtbygden är för det mesta hvarje bok en förseglad bok.

Dessa notiser, ehuru korrta och fragmentariska, torde vittna derom, att bland de bildade klasserna i Italien rör sig ett intelligent lif, långt utöfver hvad man är van att föreställa sig. Att dessa klasser ovilligt skola bära det så föga intelligenta Österrikiska oket, är naturligt; likasom man icke kan finna det förunderligt att Tyskarne, representerade af Österrikarena, ännu i denna dag för de bildade i Italien äro »barbarer».

Läsaren har säkert fäst uppmärksamheten dervid, att de flesta ofvan citerade skrifter äro tryckta i Turin. Man kan äfvén här af sluta till den vikt för Italiens civilisation, den konstitutionela statsformen i Sardinien och den dermed förenade tryckfriheten i detta land egt. En snar framtid skall visa, om senaste krig medför de väntade frukterna, eller om äfvén det är blott en lärdom till, lagd till händelserna 1821, 1832 och 1848, och om det varit önskligt, att den började andliga utvecklingen fått en längre tid förbereda den politiska hvälfningen. Man bör hoppas, att denna utveckling nu skall hafva en desto raskare fortgång. Men säkert kan förutses, att emellertid alla reformer i institutionerna skola blifva svåra att genomföra och uppehålla. Det är en svår sak att regenerera stater, i hvilka massan af folket icke ens känner behofvet af en reform och är oförmögen att begripa dess ändamål.

Med största ledsnad se vi oss för tillfället ur stånd att hos bladets läsare rekomendera någon skrift, som med klarhet och pålitlighet skulle framställa det närvarande tillståndet i Italien. Vi skola framdeles söka fullgöra denna skyldighet. Till vidare få vi fästa uppmärksamheten på den ofvan anförda skriften af Mariotti (*Galenga*), i Tysk öfversättning »Italien och die Italiener». Ett läsvärdt Tyskt arbete är: »Ein Jahr in Italien» af Adolph Stahr. Svenska bokhandeln erbjuder en skrift: *Italienska Staternas geografi, statistik och historia* öfversatt och bearbetad af Gustaf Thomée, hvaraf fyra häften utkommit, det femte ännu saknas. Tyvärr är detta opus, att döma af de fyra häften, en vanlig spekulation. Geografen, ehuru kompendiös, kan gå an; men med

historien i denna bok står det dåligt till. Der finnes hela den långa Romerska historien afskrifven ur någon skolbok; men åt Italiens nyare historia egnas blott få sidor, åt den nyaste än färre. Denna historie skall sträcka sig till den 1 April 1859. I dessa häften hinner den till 1831 – men delvis också till 1848 och 1856, ehuru med utelemnande af 1848 års händelser. Statistiken är lika skral som historien. Litteratur- och konsthistorien än skralare. Skriften utgör en del af ett mera omfattande verk: »Europeiska Staternas geografi, statistik och historia.» Öfriga delar måste vara något bättre, än här ifrågavarande, då verket enligt rubriken på omslaget kunnat komma till en »ny upplaga».

J. V. S.

24 SVENSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 8, augusti 1859

Bland originallitteratur synes för närvarande i Sverige den filosofiska uppträda med ovanlig utmärkelse. Icke såsom skulle den vara rikare på alster, än andra grenar af vetenskap och litteratur. Filosofin kan enligt sin natur icke vara föremål för dagsverksarbete, och den har alltid varit synnerligen sparsamt representerad i de Svenska bokkatalogerna. Under sistförflutna årtionden har denna brist isynnerhet varit märkbar. Likväl har den akademiska litteraturen de senaste åren haft att uppvisa ett icke ringa antal disputationer af filosofiskt innehåll. Detta år åter hafva härtill kommit tvenne i bokhandeln utgifna arbeten, egnade att väcka ett allmännare deltagande; och det är isynnerhet genom dem, Sveriges litteratur erhållit en så ovan utmärkelse.

Filosofin är en vetenskap, som med rätta räknas till nationallitteraturen. Hvarje nation, som hunnit till någon högre grad af egendomlig bildning, har äfven egt sin egendomliga filosofiska lära. Det gifves visst ett allmänt sammanhang i filosofins vetenskapliga utveckling; men ett sådant kan uppvisas äfven i historieforskningens och historieskrifningens fortgång, ja i den sköna litteraturens framträdande. Till detta allmänt menckliga samband kommer i filosofin, såväl som i historien och poesin, en egendomlig verldsåskådning, utmärkande för den ifrågavarande nationen och genomgående dess filosofi, hvilken åskådning sammanhänger med denna nations samhällsutveckling, dess religiösa öfvertygelser, dess allmänna vetenskapliga ståndpunkt, och hvilken jemte allt detta bär vittne om någon hos nationen företrädesvis framstående själsrigtning.

Såsom filosofin är uttryck af en nations egendomliga sätt att betrakta människans förhållande till naturen och andens värld, och såsom sådan grundar sig i dess allmänna intellektuella och sedliga bildning, så öfvar denna vetenskap åter det största inflytande icke blott på det vetenskapliga vetandet öfverhufvud, utan äfven synnerligast på öfriga delar af nationallitteraturen. En nations poesi innehåller dess filosofemer, redan förrän filosofin framträdt såsom särskild vetenskap. Men sedan detta skett, lånar den medvetna konstpoesin sin verldsåskådning af den utbildade vetenskapen, omsätter den i sin form, fantasins och föreställningens, och utvecklar den till aningar om en ny, djupare uppfattning af andens och tingens väsende.

Man kan säga, att filosofins historia i denna dess betydelse, med hänsyn till filosofins vevverkan med den nationela kulturen öfverhufvud och den öfriga nationallitteraturen isynnerhet, ännu är oskrifven.